

dubl.
p 73

PRILOGA „EDINOSTI“ ŠT. 75

I. ZA NAŠO DECO 28. III. 1926.

Usoda in deček.

(Iz črtice „Kaj si človek želi“.)

Majhen deček stoji na mestni ulici. Čez mehko otroško lice mu je razlita zamišljenost, iz velikih oči mu zre otožnost. Motri mimoidoče, kakor bi nekogar iskal, nekogar težko pričakoval.

Pa pristopi k njemu neznana deklica — njegova usoda.

«Kaj si želiš, fantič?»

Deček jo gleda zmedeno in nezaupljivo. Šele čez čas, ko ga pomirijo in obodre njene blage prijazne oči, ji tiho prizna:

«Kruha.»

«Imel ga boš,» pravi deklica in izgine.

Ksaver Meško.

Luna dremlje.

Luna dremlje, solnce spi,
iz oblakov dež rosi.

Saj ni dež, je le srebro,
da bo polje bolj lepo.

Ko bo jutri solnce vstalo,
z zlatom vse bo posejalo.

Kos bo vabil: «Čiv, čiv, čiv,
pridi gledat, kdor si živ!»

Ivan Albreht.

Sv. Višarje.

(Iz črtice „Koroške poti“.)

Ko sem prišel zjutraj na vse zgodaj iz zilske vasi na polje, sem se redno vsako pot ozrl gori proti Sv. Višarjem, bi li videl cerkvico Matere Božje. Ob lepih jutrih, ko je solnce pravkar vzhajalo, se je belila z višav kakor bela, vrh gore počivajoča golobica. Nekega popoldne med vojno pa je nenadoma nastal v vasi velik nemir: iznad Sv. Višarij se je dvigal oblak dima, za njim je vzplamtel visok plamen, kakor bi gora bruhala. Cerkev je gorela, vsa vas je za njo žalovala. Od tedaj so nas gledale z gore z oslepelimi očmi le nizke, očrnele razvaline.

Ksaver Meško

Kako je Krjavelj ozdravil svojo kozo.

(Iz romana „Deseti brat“.)

«A, ti še koza kaj na Obrščakovo njivo uhaja?» vpraša Matevžek Krjavlja, ko sta sedela nekoč z drugimi možmi v Obrščakovi krčmi.

«O nič več ne, zdaj sem jo že ozdravil, kozo, že dobro dolgo let je tega,» pravi Krjavelj in postavi prazno kupo na mizo.

«Kako si jo ozdravil?»

«I, kako! Kri sem ji izpustil, pa se je popravila. Jaz sem imel s kuho opraviti, moral sem paziti, da se mi smola v loncu ne užge; zato nisem mogel imeti očesa zmerom v kozi. Ti, Obrščak, si mi vedno žugal, da mi jo boš vzela, če bo v škodo hodila. Kaj je bilo početi? Zaprte nisem mogel imeti, varovati in vračati zmerom in zmerom nisem utegnil. Čakaj me vrag, čak! ti bom že eno naredil, kozača, da ne boš vun in vun gobca tiščala v ograjo! Pa sem vzela veliki nož ter sem ga nabrusil na os in sem se ulegel na trebuh prav tiho za mejo tam pri vrzeli, kjer je žival noter hodila. Kar ti pride! En gobec trave namuli in odtrga: hrst! Zopet namuli — tačas se pa jaz iztegnem in: šop! porinem nož kozi v bedro. Kri je tekla kakor v turški vojski in vpila je uboga Dimka, kakor bi jo na meh drl; jaz pa sem dejal: čakaj! zdaj te ne bo več v škodo.»

«Ali ti je crknila potlej?»

«Kaj še! Kakor ji je tista pregrešna kri odtekla, ki jo je zapelevala, potlej je ni bilo več videti v škodi in zdaj vem, da nima nihče bolj pohlepnega živinčeta.»

«Kaj meniš, da je hudobija v krvi?»

«To je, da!» vpije Krjavelj. «Slaba kri sama stori pri živali in človeku, da se greh dela. To sem jaz od učenega Hrvata izvedel v vojaki, na barkah sva bila vkup. Tam na morju imajo take igle, da puščajo vsakemu, kdor je uporen, razposajen, hudoben, poreden in pregrešen. Zato sem pa še jaz kozi puščal.»

«Kolikokrat so tebi puščali?» vpraša Francelj.

«I, ti zgaga prekanjenska! Kdaj sem se pa jaz kaj pregrešil? Nikoli!» odgovori Krjavelj malo hud.

Josip Jurčič.

Dva hrama.

Ljudje so sezidali lepo cerkev in dejali zadovoljno: «Tukaj bomo odslej Boga častili.»

Hudič pa postavi poleg cerkve krčmo in veli: «Tukaj pa mene.»

Janez Trdina.

U g a n k a : Mati je iz zemlje prišla, sin pa v zemljo zakopa.

Janez Trdina.

Domače vaje za naše male.

i i i

i i i *i i i*

u u

u u u *u u u*

i u i u *i u i u*

o o

o o o

u o i u i o

o o i o u o

a a

a a a

a i u o a

a a i a i a o

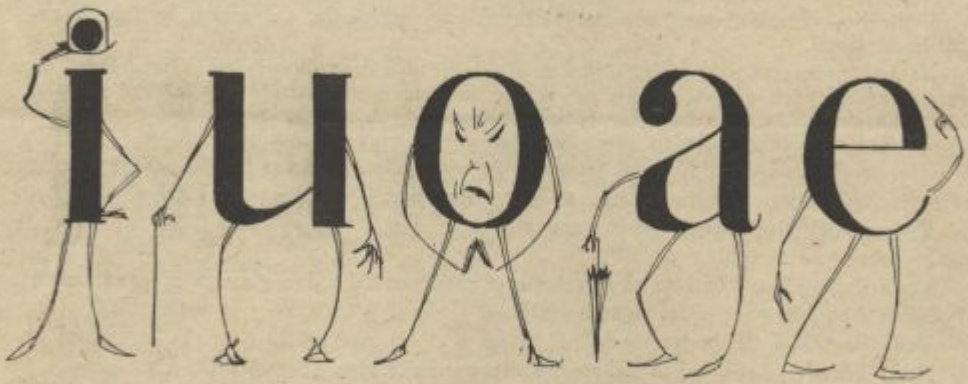
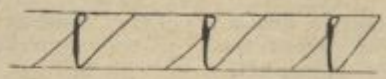

ia, ia, ia,

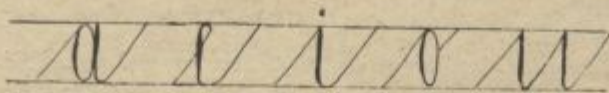
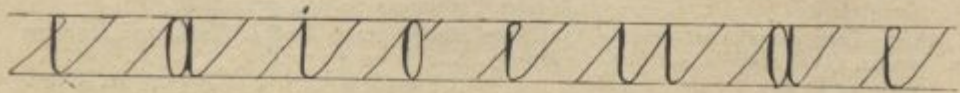
ee

eee

aeiouieoaei

aeiou

Razgovori.

(Na tem mestu bomo prinašali poljudno razlago k stranem, ki so namenjene našim najmlajšim.)

I.

Vedež: Semkaj sedi, da pregledava te strani. Veš li, kaj so to?

Nevedež: To so črke.

Ved.: Uganil si! Ali sedaj hočeva videti, koliko znaš, koliko si pridobil v šoli. Poglejva prvo sliko! Kaj naj nam kaže?

Nev.: To je piščalka!

Ved.: Prav! Kakšen glas daja piščalka, če piskaš nanjo?

Nev.: I-i-i-i.

Ved.: I-i-i, da, prav si dejal. Hočem ti pokazati, kako se ta glas tiska. Glej, to je tiskana črka i!

Nev.: O to že znam!

Ved.: Glej, glej, kako si že učen! Tu zraven pa je pisana črka i. Zdaj vzamiva knjižico, hočem ti pokazati, kako se piše ta črka. (Kaže.) Glej, takole: tenko gor, debelo dol, okroglo spodaj pa tenko ven! Zdaj pa še pika na vrhu; ne preblizu in ne previsoko. Ali si razumel?

Nev.: Kako bi ne!

Ved.: Dobro! Le poskusi zdaj sam, od vrste do vrste, ne črez!

Nev.: (napiše vrsto i).

Ved.: No, dobro! Samo ne pritiskaj tako; però ni metla. Če preveč pritisneš, zavcili in se zlomi. —

Na isti način pokaže Vedež črko u. Nevedež ugleda volka na sliki in ugane, da tuli u-u-u-u! Vedež pokaže, kako se napiše ta glas in kakšen je tiskan. Pri glasu o kaže slika dečka, ki se začudi, ko zagleda kronano žabico in vzklikne: O-o-o-o! Vedež pokaže, kako se črka tiska in piše, Nevedež pa se vadi v pisanju in branju.

Glas a predočuje deklica, ki je prišla iz zimske narave v sobo k peči in se tu greje ter zadovoljno vzklikne: A-a-a-a! Pod temi vajami je slika osla, ki riga.

Vedež: Glej, glej! Kdo je pa tu narisan?

Nevedež: To je osel!

Ved.: Da, osel je! Učiti se ni maral, pa je ostal osel. Le dva glasova si je zapomnil.

Nev.: Aj to že vem! Osel riga: i-a, i-a.

Ved.: Poglejmo, če je res.

Nev.: Seveda je res, saj je tiskano tu zraven, kako riga. (Bere.) I-a, i-a.

Ved.: No pa prepisi to v knjižico! —

Glas e izgovori deček, ki svari tovariša, da pri skakanju ne pade.

Zdaj pozna Nevedež vse »močne glasove« ali samoglasnike. Bere jih in prepisuje in lažje risbe tudi prerisuje. Če črke že pozna iz šole, mu bo ta ponovitev v veselje; če jih ne pozna, pa moramo počasi napredovati in sicer od začetka eno črko na teden. To je zadosti za malega učenjaka. Poznati mora pa črke tako dobro, da jih napiše sam po posluhu, ko mu jih narekuješ takole:

Vedež: Napiši črko i, zdaj črko u! itd.

Ko Nevedež spozna vseh pet samoglasnikov, ga bo veselilo videti jih skupaj.

Vedež: Le poglej jih, kako stoje vsi v eni vrsti. Ali niso junaki?

Nevedež: Res je! Ali nič kaj veseli niso. Posebno o se drži prav kisló.

Ved.: Prav praviš. Ali drže se tako, ker nimajo prave družbe. Vsak zase stoji, pa mu vendar nekaj manjka. Le poglej zadnjega. Kdo je ta gospod?

Nev.: Ta je e.

Ved.: Kaj pa dela?

Nev.: Po čelu se trka.

Ved.: Vidiš, nečesa se je domislil, ali kaj, to ti bom povedal prihodnjič. —

(Nadaljevanje sledi.)

Istra.

(Iz črtice „Na izprehodu“.)

Daleč naokoli, do obzorja, samo nizko grmičevje nedoločne, zelenkasto-rmene barve. Ob cesti so se vile zaprašene robide, a jagode so bile trde in brez okusa. Kakor beli nagrobni spomeniki so se dvigali med grmovjem visoki kamni, ožgani od solnca. Oglasilo se je od nekod zaspano čiričanje murnovo, a utihnilo je še tisti hip.

Pot je vodila navzgor. Na majhnem oslu je prijahala naproti stara ženska z zarjavelim, zgrbljenim obrazom in sključenim životom. Osel je povešal glavo ter zibal suho telo v enakomernem, počasnem teku; ob straneh mu je cincalo dvoje lesenih posod. V dolini pred menoj je ležala vas — to je kakih deset nizkih hiš, podobnih rjavim kockam. Na desni se je razprostiral precej velik vinograd, a vmes so stala poredkoma figova drevesa s svojim širokim zelenim perjem in skoro dozorelimi sadovi. Par psov je lajalo hripavo za ograjami; človeka ni bilo nikjer nikogar; le iz nekega okna je pogledal teman, širok obraz.

Vas se je skrila za holmom in krájina je ostala tiha in pusta. Najmanjšega glasu od nikoder. Solnčni žarki so ležali v zraku vroči in mirni; kakor velikanska ploča iz razbeljenega svinca se je razpenjalo nebo nad obzorjem.

Tam nekje se je pasla čeda ovac. Mlad pastir v jopiču iz težkega rjavega sukna in v belih hlačah, od kolena dol tesno zapetih, je sedel na kamnu in pel dolgo, žalostno pesem...

Ivan Cankar.

Vrabc in lastovka.

Na streho je priletel vrabc k lastovki.

«Kam greš, lastovka?» vprašal je ščebetaje brhko sosedo.

«Na jug, na jug,» začvrčala je ptica, «kaj ti pa ne pojdeš na zimo iz teh mrzlih in neprijetnih krajev?»

«Jaz, a zakaj neki?»

«Glej ga, bedaka, saj tu ne bodeš imel ni gorkega stanovanja, ni dovolj hrane...»

«In ko bi tudi moral poginiti,» odvrnil je dobri rujavček, «ne zapustim svoje preljube domovine, marveč ž njo hočem trpeti in stradati ter pričakovati boljših in srečnejših dni.»

Dragotin Kette.

Več vreden pošten glas nego srebrn pas.

Pripovedka o piskerčku.

(Koroška pravljica.)

Deklica je pri pometanju našla krajcar. Za ta krajcar si je kupila piskerček ter šla z njim po jagode. Tam jo je zajela noč. Deklica je prekucnila piskerček in zlezla vanj, da bi prenočila.

Kmalu je prifrčala muha in prosila prenočišča. Deklica je rekla: «Kar pojdi notri, zate bo že še prostora.»

Ko je bila muha že pod piskerčkom, je priskakljala žabica, potrkala na piskerček in vprašala: «Kdo je tu notri?» Oglasila se je deklica: «Jaz deklica sirota in muha pobrculja.» Tudi žabica je prosila prenočišča. «Le kar notri, en kotiček je še prazen,» pravi deklica.

Pricapljal je še zajček in potrkal na vrata in vprašal: «Kdo je tu notri?» «Jaz deklica sirota, muha pobrculja in žabica pokrculja.»

«Ali daste še meni malo prostora?»

«Le kar zlezi notri, se bomo že še toliko stisnili.»

Nato se je priplazila še lisica. «Kdo je tu notri?»

«Jaz deklica sirota, muha pobrculja, žabica pokrculja in zajček hlapček.»

Tudi lisica je prosila za prenočišče in deklica jo je pustila notri.

Protí jutru pa je prikobacal medved in pobaral: «Kdo je tu notri?»

«Jaz deklica sirota, muha pobrculja, žabica pokrculja, zajček hlapček in lisica deklica.»

Ne da bi prosil, je začel veliki medved lesti v piskerček, ali piskerček je počil in vsi so se tako perstrašili, da so zbežali vsak na svoj kraj.

Dedek Samonog.

Pase dedek Samonog,
čredo vrača skok na skok,
ovce bele, koze črne;
kadar čredo vso zavrne,
kadar čredo vso napase,
druga noga mu izrase.

Otok Župančič.

Pomni! Dedek Samonog skače sredi kola po eni nogi. Kolo poje pesem. Pri zadnji besedi stopi Samonog na obe nogi, kolaši skrčijo eno nogo; kdor zamudi, je naslednji dedek Samonog i. t. d.